

POSTANOWIENIE

Dnia 16 lutego 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek (przewodniczący)

SSN Marian Kocon (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z wniosku P. S.A. z siedzibą w L.

przy uczestnictwie G. D. i M. D.

o stwierdzenie nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 16 lutego 2017 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w T.

z dnia 15 października 2015 r., sygn. akt I Ca .../15,

**uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w T. do ponownego rozpoznania
i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w M. postanowieniem z dnia 13 lutego 2015 r. oddalił wniosek o stwierdzenie zasiedzenia opisanej we wniosku służebności przesyłu energii elektrycznej wysokiego napięcia 110 kV, polegającej na korzystaniu w niezbędnym zakresie z nieruchomości gruntowej, działek nr 498/6, 498/8, stanowiącej własność uczestnika postępowania M. D., a Sąd Okręgowy w T. postanowieniem z dnia 15 października 2015 r. apelację wnioskodawcy oddalił. U podłoża tego rozstrzygnięcia legło stanowisko, że bieg zasiedzenia rozpoczął się z dniem 30 września 1969 r. i pogląd, iż uległ on przerwaniu wskutek decyzji Kierownika Urzędu Rejonowego w M. z dnia 20 grudnia 1990 r. o scaleniu, a w sytuacji, gdyby przed tą decyzją doszło do zasiedzenia, to zasiedziana służebność by wygasła wskutek konfuzji praw (art. 247 k.c.).

Skarga kasacyjna wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego - oparta na obu podstawach z art. 398³ k.p.c. - zawiera zarzut naruszenia art. 328 § 2 oraz art. 233 §1 w zw. z 391 §1 k.p.c., art. 234 w zw. z art. 391 §1 k.p.c., 380 w zw. z art. 278 § 1 i 286 k.p.c., a także art. 128 k.c. w brzmieniu od dnia 1 lutego 1989 r. art. 305¹ w zw. z art. 305⁴ i 292 k.c., art. 172 k.c., zmierza do uchylenia tego postanowienia oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie trzeba zauważyć, Sąd Okręgowy przyjął za Sądem pierwszej instancji, że początkowy termin posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności linii energetycznej wysokiego napięcia 110 kV należy oznaczyć na dzień 30 września 1969 r., po czym nie zakwestionował stanowiska tego Sądu, że wymagany do zasiedzenia, przy przyjęciu złej wiary, jest okres trzydziestoletni, który upływał z dniem 30 września 1999 r. Uszło uwagi obu Sądów, że w takim stanie rzeczy, termin zasiedzenia (dwudziestoletni przy złej wierze) z art. 172 k.c., w jego brzmieniu obowiązującym do dnia 30 IX 1990 r., upłynął przed obowiązującą od 1 X 1990 r. zmianą tego przepisu (wydłużenie terminów zasiedzenia) dokonaną przez ustawę z 28 VII 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 55, poz. 321), tj. z dniem 30 września 1989 r. Do przypadków zasiedzenia, które

nastąpiło przed wejściem w życie tej ustawy (1 X 1990 r.) mają zastosowanie 10-letnie i 20-letnie okresy posiadania, przewidziane w art. 172 k.c. w brzmieniu obowiązującym przed tą datą (por. uchwałę SN z 10 I 1991 r., III CZP 74/90, OSNCP 1991, Nr 7, poz. 83).

Godzi się wskazać, że osoba, która korzystała z trwałego i widocznego urządzenia na nieruchomości powstałej w wyniku scalenia lub wymiany, może w drodze sądowej domagać się ustalenia, że służebność taką nabyła w drodze zasiedzenia przed scaleniem lub wymianą.

Podług wiążących Sąd Najwyższy ustaleń grunty objęte scaleniem, przez które przebiega linia energetyczna wysokiego napięcia 110 kV, przed decyzją Kierownika Urzędu Rejonowego w M. z dnia 20 grudnia 1990 r. o scaleniu stanowiły własność osób fizycznych. Zgodnie zaś z art. 29 ustawy o scalaniu i wymianie gruntów (jedn. tekst Dz. U. 2014 r., poz. 700 ze zm.) decyzja ostateczna zatwierdzająca projekt scalenia stanowi podstawę do wprowadzenia uczestników scalenia w posiadanie nowo wydzielonych im gruntów i stanowi podstawę do założenia nowych ksiąg wieczystych. Decyzje zatwierdzające projekt scalania gruntów wprawdzie nie przesądzają tytułu własności do gruntów, ale - co należy podkreślić - uprawniają w wysokim stopniu prawo własności nieruchomości uzyskanej w trybie postępowania scaleniowego. To oznacza, że, co najwyżej, dopiero z dniem 20 grudnia 1990 r. wskutek decyzji Kierownika Urzędu Rejonowego w M. z tego dnia o scaleniu Skarb Państwa nabył własność określonych we wniosku gruntów przez które przebiega linia energetyczna wysokiego napięcia. Dalej, że termin zasiedzenia, którego stwierdzenia żąda skarżąca, upłynął, jak wskazano, z dniem 30 września 1989 r., a więc w okresie, gdy z całą pewnością możliwe było nabycie przez zasiedzenie wyłącznie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu (art. 145 i 292 k.c.). Prawo to miało charakter służebności gruntowej.

Nie budzi wątpliwości, że przed zmianą art. 128 k.c., to jest do dnia 1 lutego 1989 r. przedsiębiorstwo państwowe nie mogło być uznane za samoistnego posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności gruntowej, gdyż zasada jednolitego funduszu własności państwowej odnosiła się także do

posiadania i w wyniku jej obowiązywania zasiedzenie w razie ziszczenia się przesłanek z art. 172 k.c. mogło nastąpić nie przez państwową osobę prawną sprawującą zarząd, lecz przez Skarb Państwa. Sytuacja ta zmieniła się po 31 stycznia 1989 r. (por. postanowienie SN z dnia 10 lipca 2008 r., III CSK 73/08, nie publ.; z dnia 16 września 2009 r., II CSK 103/09, nie publ.). W myśl zmienionego art. 128 k.c., obowiązującego od dnia 1 lutego 1989 r., własność państwowa przysługiwała Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym (art. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, Dz. U. Nr 3, poz. 11). Prawną konsekwencją zmiany art. 128 k.c. była wyraźna polaryzacja podmiotowa i majątkowa samodzielnych uczestników obrotu cywilno - prawnego, mianowicie Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych. W stosunkach cywilnoprawnych sytuacja przedsiębiorstwa państwowego była zatem porównywalna z sytuacją innych podmiotów prawa cywilnego. Stąd Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 kwietnia 2009 r., II CSK 493/08 (nie publ.) przyjął, że od dnia 1 lutego 1989 r. przedsiębiorstwo państwowe może zasiedzieć służebność należącą także do Skarbu Państwa, w którego imieniu wykonywało do dnia 31 stycznia 1989 r. władztwo nad mieniem (por. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2009 r., IV CSK 291/09; nie publ. oraz z dnia 23 września 2010 r., III CSK 319/09 OSNC - ZD 2011, Nr 2, poz. 36; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2006 r., I CSK 11/05, Biuletyn SN 2006 r., Nr 5, poz. 11 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2009 r., I CSK 495/08, nie publ.). Pogląd o dopuszczalności posiadania służebności gruntowej przez przedsiębiorstwo państwowe już po dniu 1 lutego 1989 r. pojawił się także w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2009 r., III CZP 70/09 (OSNC2010, Nr 5, poz. 64).

W świetle przytoczonych poglądów uprawnione jest zatem stanowisko wyrażone w skardze kasacyjnej, że nabycie przez przedsiębiorstwo państwowe po dniu 31 stycznia 1989 r. w drodze zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu (art. 145 i 292 k.c.), tj. prawa o charakterze służebności gruntowej, następowało na rzecz tego przedsiębiorstwa, ono bowiem mogło być traktowane jako właściciel oraz, co należy podkreślić, także jako posiadacz.

Trzeba ponadto zauważyć, że Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 9 lutego 2012 r., III CZP 93/11 (nie publ.) wyraził stanowisko, zgodnie z którym art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464), który określa wyraźnie przedmiotowy zakres uwłaszczenia m.in. przedsiębiorstw państwowych, obejmuje także urządzenia służące do wykonywania służebności („budynki i inne urządzenia oraz lokale znajdujące się na gruntach, o których mowa w art. 1, stanowiących własność Skarbu Państwa”). Przeto, przy przyjęciu tego stanowiska, skoro uwłaszczenie przedsiębiorstwa państwowego także odnośnie do urządzeń służących do wykonywania służebności następowało w dniu 5 grudnia 1990 r. (art. 13 ustawy) na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 września 1990 r., to dla rozstrzygnięcia sprawy nie ma już w ustalonych okolicznościach faktycznych potrzeby rozważania innej daty uwłaszczenia. Należy przy tym uznać za zbyt restrykcyjne wiązanie w sprawie uprawnień rzeczowych ogółu państwowych osób prawnych dopiero z dniem 7 stycznia 1991 r. na podstawie przepisu art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. z 1991 r. Nr 2, poz. 6). Brak zatem podstaw do przyjęcia - wbrew odmienniej sugestii wynikającej z uzasadnienia postanowienia Sądu Okręgowego - że skutek konfuzji praw (art. 247 k.c.) wygasła służebność przesytu linii wysokiego napięcia (art. 145 i 292 k.c.) w wyniku decyzji Kierownika Urzędu Rejonowego w M. z dnia 20 grudnia 1990 r. o scaleniu (tj. z dniem 20 grudnia 1990 r.).

Skoro Sąd Okręgowy wyszedł z odmiennych założeń prawnych, zaskarżone postanowienie nie mogło się ostać (art. 398¹⁵ k.p.c.).

Na koniec, niepodobna podzielić zarzutów kasacyjnych, że sposób oznaczenia służebności przesytu linii średniego napięcia (15 kV) narusza wskazane w skardze kasacyjnej przepisy.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł, jak w postanowieniu.

